

СИЛАБУС
МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН (СПІВ)
Освітній ступінь “Бакалавр”.
Спеціальність 025 “Музичне мистецтво”.
Освітньо-професійної програми «Спів (академічний, народний)»
Рік навчання: 1р.10м., Семестр: III семестр
Кількість кредитів: 4
Мова викладання: українська.

Керівник курсу

Бойко Ірина Миколаївна викладач вищої кваліфікаційної категорії, старший викладач

Контактна інформація:

+38(096)5246219

irina_grande@ukr.net

Керівник курсу

Доброштан Олена Олексіївна - викладач

Прореквізити дисципліни: Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Основи філософських знань» є опанування таких навчальних дисциплін: «Педагогіка та психологія», «Історія вокального мистецтва», «Загальне фортепіано», «Концертмейстерський клас та мистецтво акомпанементу», «Охорона та гігієна голосу», «Спеціальний клас. Сольний спів», «Теорія музики», «Сольфеджіо», «Гармонія та поліфонія»

Постреквізити дисципліни: «Методико-виконавський аналіз педрепертуару», «Методика і практика роботи з вокальним ансамблем», «Концертно-виконавська практика», «Педагогічна практика»,

Призначення дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Спів (академічний, народний)» вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (спів)» забезпечує досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання:

- Володіти методами та навичками ансамблевого співу, репетиційної роботи та концертних виступів.
- Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.
- Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.
- Демонструвати спроможність до самостійного дослідження наукової проблеми в галузі музичного мистецтва та написання роботи відповідно до вимог, готовність дискутувати і аргументувати власну позицію.

Предмет навчальної дисципліни – методи постановки голосу, вокалізації, методи розвитку та покращення природних якостей голосу, методи вивчення вокальних творів в їх практичній спрямованості до здійснення педагогічної діяльності.

Відповідно до освітньо-професійної програми, вивчення дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (спів)» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні:

- Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Навички міжособистісної взаємодії.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасним знаннями.
- Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт.
- Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Професійні:

- Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності
- Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

- Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
- Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
- Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
- Здатність здійснювати диригентську діяльність.
- Здатність оперувати професійною термінологією.
- Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
- Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.
- Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, диригентської, педагогічної діяльності.
- Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

Мета навчальної дисципліни: опанування студентами сучасною методологією навчання співу, яка, спираючись на традиційні основи, враховує інноваційні підходи. Синтез та узагальнення раніше здобутих фахових знань, та їх спрямованість на використання в педагогічній практичній діяльності.

Предмет навчальної дисципліни – методи постановки голосу, вокалізації, методи розвитку та покращення природних якостей голосу, методи вивчення вокальних творів в їх практичній спрямованості до здійснення педагогічної діяльності.

Зміст і структура курсу

II курс, III семестр			
Модуль 1			
Загальна кількість годин:		120	120
Практичні :		64	18
Самостійна робота:		56	102
Іспит			
Державний іспит.			
№ тижня	Назва теми	Години (аудит. практ.)	Завдання для самостійної роботи
1	Тема 1. Предмет, мета і завдання дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (спів)», її місце в циклі навчальних дисциплін курсу.	3	Аналіз наукової, методичної літератури. Оформлення висновків в опорному конспекті.
1, 2	Тема 2. Метод. Методика. Структура методу. Загальнодидактичні та	8	Аналіз наукової, методичної літератури.

	спеціальні методи навчання. Принципи навчання співу.		Оформлення висновків в опорному конспекті.
2, 3	Тема 3. Історичний розвиток методики навчання співу.	10	Аналіз наукової, методичної літератури. Оформлення висновків в опорному конспекті.
5	Тема 4. Сучасні інноваційні технології та авторські методики у вокальній освіті.	8	Аналіз наукової, методичної літератури. Оформлення висновків в опорному конспекті.
6	Тема 5. Структура музикальності дітей. Форми музичної діяльності дітей. Методи розвитку музичних здібностей.	8	Аналіз наукової, методичної літератури. Оформлення висновків в опорному конспекті.
6, 7	Тема 6. Класифікація та коротка характеристика співацьких голосів. Критерії визначення голосової природи.	10	Аналіз наукової, методичної літератури. Оформлення висновків в опорному конспекті.
7, 8	Тема 7. Характеристики співацького голосу. Вокальні навички.	8	Аналіз наукової, методичної літератури. Оформлення висновків в опорному конспекті.
8, 9	Тема 8. Постановка голосу. Початковий етап заняття з учнями у вокальному класі.	10	Аналіз наукової, методичної літератури. Оформлення висновків в опорному конспекті.
9, 10	Тема 9. Робота над розвитком голосу. Артикуляція, дикція в співі.	10	Аналіз наукової, методичної літератури. Оформлення висновків в опорному конспекті.
11, 12	Тема 10. Методика відпрацювання приймів голосоведення legato, non legato, staccato. Кантілена.	8	Аналіз наукової, методичної літератури. Оформлення висновків в опорному конспекті.
12, 13	Тема 11. Методи роботи з дітьми над чистотою інтонування. Спів без супроводу музичного інструменту.	10	Аналіз наукової, методичної літератури. Оформлення висновків в опорному конспекті.
13, 14	Тема 12. Методика роботи з народними голосами.	8	Аналіз наукової, методичної літератури. Оформлення висновків в опорному конспекті.

14, 15	Тема 13. Методика розучування вокальних творів.	8	Аналіз наукової, методичної літератури. Оформлення висновків в опорному конспекті.
15, 16	Тема 14. Планування та послідовність роботи.	7	Аналіз наукової, методичної літератури. Оформлення висновків в опорному конспекті.
16	Тема 15. Робота над виконавськими якостями – методика підготовки учня до сценічного виступу.	4	Аналіз наукової, методичної літератури. Оформлення висновків в опорному конспекті.
	Усього годин:	120	

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи.

Самостійна робота студента є складовою навчального процесу. Вона здійснюється за підтримки та під контролем викладача, який спрямовує її в залежності від тематичних завдань. Опанування змістом дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (спів)» передбачає різні види самостійної роботи – теоретичні і практичні. Теоретичні - вивчення основної та додаткової літератури з проблематики дисципліни, теоретичного матеріалу тем, опрацювання конспекту. Також слухання вокальних виконавців з метою визначення типу голосу, вокальних навиків, та, навпаки вокально-технічних недоліків виконання, відвідування (перегляд відеозаписів) майстер-класів та аналізування отриманої інформації з фіксуванням висновків у робочому зошиті.

Практичні – вміння користуватись методами навчання для вирішення конкретних практичних завдань (методами розвитку музичних здібностей, вироблення вірної навички співацького дихання, методику відпрацювання різних способів звуковедення та вироблення кантиленного звучання, методи усунення недоліків інтонування у дітей, в залежності від причин їх утворення, методику розучування вокального твору).

Розроблення плану початкового індивідуального заняття зі співу. Вивчити теоретичний матеріал теми. Підібрати послідовність комплексу вправ для розвитку голосу та для покращення артикуляції.

Політика навчальної дисципліни

Завдання дисципліни: вивчення історичного досвіду та досягнень сучасної вокальної педагогіки; опанування сучасними методами вокальної педагогіки; засвоєння принципів і методів роботи з навчальним матеріалом; формування знань загальних закономірностей послідовного музичного та технічного розвитку учня; формування загальних знань особливостей роботи з учнями різного шкільного віку; виховання у студентів необхідності до професійної самоосвіти, вироблення творчого підходу до викладацької діяльності; формування відповідальності за результати творчого процесу.

Після опанування навчальної дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін» студенти повинні:

Знати:

- сучасні загальнодидактичні та спеціальні методи навчання у вокальній педагогіці;
- особливості роботи з учнями різного шкільного віку;
- методику визначення музичних та вокальних даних;
- методику визначення причин утруднення учнів. Заходи щодо їх попередження та усунення;
- специфіку розвитку дитячих голосів різних вікових категорій;
- будову та фізіологію голосового апарату, гігієну та режим співочого голосу;
- класифікацію та коротку характеристику типів співочих голосів;
- професійні характеристики співацького голосу та його недоліки;
- основи постановки та виховання співочого голосу;
- методику організації навчальної та репетиційної роботи;
- методику планування та проведення уроку.

Вміти:

- доцільно використовувати сучасні методи у педагогічній практичній діяльності;
- здійснювати індивідуальний підхід до учнів;
- визначати голосову природу учня;
- визначати потенційні вокальні можливості учнів та шляхи їх реалізації
- аналізувати відповідність художнього та технічного розвитку учнів;
- визначати недоліки співу учня та володіти методикою їх усунення;
- поділяти зміст розділів та тем навчальної програми на окремі заняття;
- організовувати поетапно навчальний та репетиційний процес;
- здійснювати методичне забезпечення початкового мистецького навчального закладу, музичної студії;
- добирати вокально-технічні вправи для постановки і розвитку співацького голосу, враховуючи індивідуальні особливості учня та педагогічні завдання навчального етапу.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали 20% від загальної кількості балів. Спізнення або відсутність на занятті без поважної причини вираховується 10 балів від загальної кількості балів.

Політика щодо дедлайнів і перескладання: Роботи, які подаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються нижче (-10 балів).

Перескладання модулів відбувається із дозволу навчальної частини за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%

Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).

Політика оцінювання:

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- експрес-опитування;
- тести;
- ведення записів та конспектування теоретичних питань у зошиті;
- презентація практичних завдань;
- презентація курсової роботи

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми контролю знань студентів:

- поточний;
- підсумковий модульний;
- семестровий підсумковий (залік/екзамен).

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу (5- «відмінно», 4 - «добре», 3 - «задовільно», 2 - «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС –А, В, С, D, E, FX, F).

Поточний контроль проводиться викладачем на кожному занятті. Критерії оцінювання навчальних досягнень студента з дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (спів)» враховують кілька складових його професійного становлення й розвитку – володіння теоретичним матеріалом тем курсу, опанування методами навчання та вміння творчо і вірно використовувати методи навчання при вирішенні конкретних педагогічних завдань. При оцінюванні навчальних досягнень студентів звертається увага на активність роботи на лекціях, систематичність і своєчасність виконання завдань аудиторної та самостійної роботи, глибина та грамотність відповідей на питання, користування додатковою літературою та іншими джерелами інформації (інтернет-ресурси, майстер-класи, відкриті уроки), наявність конспекту лекцій, вміння застосування набутих знань при виконанні завдань практичної роботи

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Бали за темою	Критерії оцінювання
5	Студент систематично і відмінно виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Бере активну участь в обговоренні питань дисципліни. Надає вичерпні відповіді на запитання. Вміє грамотно, аргументовано користуватись термінологією, доводити свою думку у відповідях. Вивчає обов'язкову та додаткову літературу. Вірно виконує практичні завдання. Правильно вирішує усі тестові завдання.

	Має конспект лекцій в повному обсязі.
4	Студент систематично, на достатньому рівні виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Надає вірну та вичерпну відповідь на теоретичні питання з пройденого матеріалу, але за допомогою додаткових питань. Вміє грамотно, аргументовано висловлювати свою думку. У відповідях, іноді допускає окремі неточності. Грамотно, без помилок виконує практичні завдання. Правильно вирішує більшість тестових завдань. Конспект лекцій в повному обсязі.
3	Студент несистематично, на посередньому рівні виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. На лекціях майже не бере участі в обговоренні. При відповіді на питання демонструє середній рівень володіння матеріалом, допускає помилки. Недостатньо обґрунтовано відповідає на додаткові запитання. Завдання з практичної роботи виконує з помилками. Має недоліки у самостійній роботі. Правильно вирішує половину тестових завдань Має неповний конспект лекцій.
2	Студент несистематично, на низькому рівні, виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. На лекціях не бере участі в обговоренні. Поверхово володіє теоретичним матеріалом, допускає численні помилки у відповідях на запитання. При виконанні практичної роботи допускає кілька значних помилок. Правильно вирішує меншість тестових завдань. Відсутній повний конспект лекцій, т.к. лекції конспектувались фрагментарно.
1	Студент несистематично, на низькому рівні виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. На лекціях не активен. Погано засвоює новий матеріал з теоретичного курсу. Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми. При теоретичному опитуванні студенту необхідно задавати допоміжні питання, але він не може надати вірну відповідь. При виконанні практичної роботи допускає значні помилки. Правильно вирішує окремі тестові завдання. Є робочий зошит з дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (спів)», але лекції конспектувались фрагментарно.
0	Студент епізодично виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. При теоретичному опитуванні студент не може відповісти на жодне питання. Завдання з практичної роботи не виконує. Не вирішив жодного тестового завдання. Відсутній робочий зошит з дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (спів)».

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Весь обсяг роботи студента за семестр підсумовується за допомогою накопичувальної системи балів. Підсумковий бал з навчальної дисципліни є сумою балів, одержаних знання матеріалу тем - за поточний, семестровий контроль, ведення конспекту, з подальшим переведенням в національну.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за різні види завдань вказана в таблиці.

Денна та заочна форма навчання

Модуль 1																					
	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Разом за темами	Робочий зошит	Додаткові бали	Штрафні бали	Іспит	Всього
Аудиторні заняття	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	45	10	+ 1 + 10	- 1 - 10	15	
Самостійна робота студента	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	30					
Сума балів																75					100

Т 1, Т 2 ... Т 15 – теми занять.

Введення додаткових (заохочувальних) балів надає студенту можливість виправити свою успішність та отримати більш високу оцінку.

Додаткові (заохочувальні) бали студент отримує за таку роботу:

№	Вид роботи студента	Максимальний додатковий бал за виконану роботу
1.	Написання реферату за темою, на лекції з якої студент був відсутній.	+ 5
2.	Відвідування майстер-класів видатних музикантів та відкритих уроків відомих викладачів з постановки голосу.	+ 10

Штрафні бали викладач враховує у виключних випадках з виховною метою.

№	Штрафні бали нараховуються за:	Штрафні бали
1.	Відсутність робочого зошиту з дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (спів)» на занятті.	- 5
2.	Спізнення або відсутність на занятті без поважної причини. Порушення студентом правил поведінки на занятті.	- 10

Семестровий (модульний) контроль знань студентів

Семестровий контроль проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів вищої освіти за семестр. Семестровий контроль знань студентів (іспит), проводиться у формі усної відповіді на два теоретичні питання та виконання одного практичного завдання (по білетах).

Критерії семестрового оцінювання знань студентів

Усна відповідь та виконання практичного завдання	Критерії оцінювання
13-15	Володіє навчальним матеріалом в повному обсязі. Надає вичерпну відповідь на запитання, демонструє глибокі і ґрунтовні знання. Без помилок і в повному обсязі виконує практичне завдання.
10- 12	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом. Надає правильну відповідь та розкриває зміст теоретичних питань, але допускає окремі неточності. Практичне завдання виконує з несуттєвими помилками.
7 - 9	В цілому володіє навчальним матеріалом. У відповідях робить суттєві неточності та помилки. Також допускає помилки при виконанні практичного завдання.
4 - 6	Не володіє повним обсягом навчального матеріалу. Відповіді поверхові та фрагментарні, з значними неточностями та помилками. Допускає значну кількість помилок при виконанні практичного завдання.
1 - 3	Поверхово і фрагментарно засвоєний обсяг навчального матеріалу. Відповіді поверхові та фрагментарні, з значною кількістю помилок. Виконання практичного завдання невірне.
0	Не володіє навчальним матеріалом. Не відповідає на жодне запитання. Не розуміє суті практичного завдання і не виконує його.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за різні види завдань вказана в таблицях накопичувальної системи балів за кожен семестр. Максимальна кількість балів, яку може заробити студент за семестр дорівнює 100 балам.

Критерії семестрового підсумкового оцінювання знань студентів

Критерії семестрового оцінювання знань студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	Шкала ECTS та критерії оцінювання	
90-100	Відмінно	A	<p>Студент систематично і відмінно виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Бере активну участь в обговоренні питань дисципліни. Володіє навчальним матеріалом в повному обсязі. Надає вичерпну відповідь на запитання, демонструє глибокі і ґрунтовні знання. Вміє грамотно, аргументовано, користуючись термінологією, доводити свою думку у відповідях.</p> <p>Вивчає обов'язкову та додаткову літературу.</p> <p>Без помилок і в повному обсязі виконує практичне завдання.</p> <p>Має конспект лекцій в повному обсязі.</p>
82-89	Добре	B	<p>Студент систематично, на достатньому рівні виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Достатньо повно володіє навчальним матеріалом. Надає вірну та вичерпну відповідь на теоретичні питання з пройденого матеріалу, але за допомогою додаткових питань. Вміє грамотно, аргументовано висловлювати свою думку. У відповідях іноді допускає окремі неточності.</p> <p>Практичні завдання виконує з незначними помилками.</p> <p>Має конспект лекцій в повному обсязі.</p>
74-81		C	<p>Студент систематично виконує завдання аудиторної та самостійної роботи.</p> <p>При відповіді на питання демонструє достатній рівень володіння матеріалом. Надає вірну, але не вичерпну відповідь на питання. Недостатньо обґрунтовано відповідає на додаткові запитання.</p> <p>При виконанні практичних завдань допускає несуттєвими помилки.</p> <p>Має конспект лекцій в повному обсязі .</p>
64-73	Задовільно	D	<p>Студент несистематично, на посередньому рівні виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Не володіє повним обсягом начального матеріалу. При відповіді на питання демонструє задовільний рівень володіння матеріалом, допускає помилки. Відповіді поверхові та фрагментарні. Допускає кілька помилок при виконанні практичного завдання.</p> <p>Має недоліки у самостійній роботі.</p> <p>Має неповний конспект лекцій.</p>
60-63		E	<p>Студент несистематично, на низькому рівні виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. На лекціях не активен. Частково володіє навчальним матеріалом. При теоретичному опитуванні студенту необхідно задавати</p>

			допоміжні питання, але половина відповідей помилкова. При виконанні практичної роботи допускає значні помилки. Відсутній повний конспект лекцій, т.к. лекції конспектувались фрагментарно.
35-59	Незадовільно	FX	Студент несистематично, на незадовільному рівні виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. На лекціях не активен. Поверхово і фрагментарно засвоєний обсяг навчального матеріалу. При теоретичному опитуванні студенту необхідно задавати допоміжні питання, але він не може надати вірну відповідь. Виконання практичного завдання невірне. Є робочий зошит з дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (спів)», але лекції конспектувались фрагментарно. Для одержання кредиту потрібне доопрацювання.
0-34		F	Студент епізодично виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. При теоретичному опитуванні студент не може відповісти на жодне питання. Завдання з практичної роботи не виконувались. Відсутній робочий зошит з дисципліни. Необхідне повторне вивчення дисципліни.

Рекомендована література

Основна

1. Андгуладзе Н. Homo Cantor. Очерки вокального искусства / Нодар Андгуладзе. – М. : АГРАФ, 2003. – 240 с.
2. Антонюк В. Вокальна педагогіка (сольний спів) / В. Антонюк. – К. : Либідь, 2007. – 198 с.
3. Антонюк В. Г. Постановка голосу : навчальний посібник для вищих музичних навчальних закладів / В. Г. Антонюк. – К.: Українська ідея, 2000. – 68 с.
4. – 68 с.
5. Багадуров В. А. Очерки по истории вокальной методологии / В. А. Багадуров. - Москва : Госиздат. Муз. сектор, 1929. - 284 с.
6. Багадуров В. А. Очерки по истории вокальной методологии / В. А. Багадуров. - Москва : Госиздат. Муз. сектор Ч. 3, вып. 1. - 1937. – 254 с.
7. Барсова Л. Г. Сольное пение. Термины и понятия / Л. Г. Барсова. – СПб. : ГАТИ, 2009. – 128 с.
8. Ветлугіна Н. Музичний розвиток дитини/ Н. Ветлугіна - К., 1986.
9. Вербов А. Техника постановки голоса / А. М. Вербов. – 2-е изд., М.: Государственное музыкальное издательство, 1961. – 51 с.
10. Гарсия М. Полный трактат об искусстве пения / М. Гарсия ; пер. с франц. под. ред. В. А. Багадунова. – М.: Музгиз, 1957. – 258 с.
11. Голубев П. Поради молодим педагогам-вокалістам / П. В. Голубев. – К. : «Музична Україна», 1983. – 62 с.
12. Детский голос. // За ред. В. Шацької - М., 1970 - 273 с.

13. Дмитриев Л. Б. Голосовой аппарат певца: наглядное пособие. – М. : Музыка, 2004.
14. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики: учебное пособие для музыкальных вузов / Л. Б. Дмитриев. – 2-е изд., – М. : Музыка, 2008. – 367 с.
15. Егорычева М. Упражнения для развития вокальной техники. – К.: «Музична Україна», 1980. – 111 с.
16. Євтушенко Д. Питання вокальної педагогіки. Історія, теорія, практика / Д. Євтушенко, М. Михайлов – Сидоров. – К.: Державне видавництво «Мистецтво», 1963. – 338 с.
17. Зеленецька І. Методика роботи з нечисто інтонуючими учнями на уроках музики // Мистецтво та освіта. - 2003. - № 5. - С. 27-35.
18. Колодуб І. С. Теоретичні основи вокального мистецтва / І. С. Колодуб. – Харків : Видавництво «Промінь», 1998. – 119 с.
19. Кочнева И. Вокальный словарь / И. Кочнева, А. Яковлева. – Л. : Музыка. 1988. – 70 с.
20. Ламперти Ф. Искусство пения (L'arte del canto) по классическим преданиям. Технические правила и советы ученикам и артистам / Франческо Ламперти. 2-е изд. испр. – СПб. : Издательство «Лань», «ПЛАНЕТА МУЗЫКИ», 2009. — 192 с.
21. Леонтович М. Практичний курс навчання співу у середніх школах України / М. Д. Леонтович. – К. : Музична Україна, 1989. – 133 с.
22. Менабени А. Г. Методика обучения сольному пению /А. Г. Менабени. – М. : «Просвещение», 1987. – 95 с.
23. Микиша М. Практичні основи вокального мистецтва. – К., 1971.
24. Назаренко И. К. Искусство пения / И. К. Назаренко. – М. : Музгиз, 1968. – 621 с.
25. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька / О.П. Рудницька- К.: ІППО, 2002.- 270 с.
26. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей / Б. М. Теплов. – М. – Л. : Акад. пед. наук РСФСР, 1947. – 335 с.
27. Юссон Р. Певческий голос / Рауль Юссон. – М. : «Музыка», 1974. – 262с.

Допоміжна

1. Белобородова В. К., Ригина Г. С., Алиев Ю. Б. Музыкальное восприятие школьников. - М., 1975.
2. Бочкарев Л. Л. Психология музыкальной деятельности. - М., 1978.
3. Гадалова І. Г. Методика викладання музики у початкових класах: Навч. посібник. К.: 1994 – 272 с.
4. Дряпіка В.І., Соколовський Ю. А. Російсько-український музичний лексикон. – Кіровоград: «Алтей», 1997. – 239 с.
5. Егоров А. Гигиена голоса и его физиологические основы /А. М. Егоров. М.: Музгиз, 1962. – 171 с.
6. Лушин Б. М. На уроках маэстро Барра // Вопросы вокальной педагогики. Вип. 6. – Л. : Музыка, 1982, с. 123 – 140.

7. Михайличенко О. В. Загальні методи музичного навчання // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. пр. – Вип. 27. – К.: Видав. центр КНЛУ, 2004. – 210 с.
8. Матонис В. П. Музыкально-эстетическое воспитание личности. Л., 1988.
9. Музыка. Програми та поурочні методичні розробки для загальноосвітніх шкіл 1-4 класи / Уклад. О.Я. Ростовський, Р.О.Марченко, Л.О.Хлебникова, З.Т. Бервецький. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2000. - 112 с.
- 10.Музыка. Програми та поурочні методичні розробки для 5-8 класів загальноосвітніх шкіл / Упор. О. Я. Ростовський, Р.О. Марченко, Л. О. Хлебникова, З. Т. Бервецький. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2000. - 96 с.
- 11.Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посіб. / О. М. Олексюк. –К.: ун-т ім. Б Грінченка, 2013. – 248 с.
- 12.Печерська І.П. Уроки музики в початкових класах: Навч. посібник. - К.: Либідь, 2001. - 272 с.
- 13.Рагозіна В. Особливості методики розвитку творчих здібностей молодших школярів. - Мистецтво та освіта. - 2004. - № 5. - С. 5 - 8.
- 14.Риггс С. Как стать звездой. Аудиошкола для вокалиста / Сет Риггс. – М. : «Guitar College», 2000. – 104 с.
- 15.Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання. - К.: ІЗМН, 1997. - 248 с.
- 16.Ростовський О.Я. Методика викладання музики в початковій школі./ О.Я. Ростовський - Тернопіль: Богдан, 2000. -215 с.
- 17.Юшманов В. И. Вокальная техника и её парадоксы / В. И. Юшманов. – 3-е изд., Спб. : Изд-во ДЕАН, 2007. – 128 с.

Інтернет-ресурси

1. <https://www.youtube.com/watch?v=KmDfFULw6Qk>
2. https://www.youtube.com/watch?v=Y202MHYJ9_k
3. <https://www.youtube.com/watch?v=vk9WivP4vHo>
4. <https://www.youtube.com/watch?v=7zff8rYrvjw>
5. https://www.youtube.com/watch?v=o_qjWvNPps8
6. <https://www.youtube.com/watch?v=Kf7fQsczCPk>
7. <https://www.youtube.com/watch?v=DIo5uYRnoGw>
8. https://www.youtube.com/watch?v=QZPWscD_tlk
9. https://www.youtube.com/watch?v=JksRE7GU_7U
10. <https://www.youtube.com/watch?v=GQYdZ9PoR0U>
11. <https://www.youtube.com/watch?v=o0mt4C1mxcU>
12. <https://www.youtube.com/watch?v=ZGJz72GAJMY>
13. https://www.youtube.com/watch?v=zOQj4U_ATv4
14. <https://www.youtube.com/watch?v=O-vntTtWH3Q>
15. <https://www.youtube.com/watch?v=H7sCRyJ9JxE>